

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ

ВОЛОШАН ІРИНА ГЕННАДІВНА

УДК 657.44(043.3)

**ПЕРВИННИЙ ОБЛІК ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ
СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Тарасова Тетяна Олексіївна,
Харківський державний університет харчування та торгівлі,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Євдокимов Віктор Валерійович,
Житомирський державний технологічний університет,
проректор з науково-педагогічної роботи та соціального розвитку

кандидат економічних наук, доцент
Бачинський Василь Іванович,
Львівська комерційна академія Укоопспілки,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку.

Захист відбудеться 27 лютого 2014 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.088.02 у Харківському державному університеті харчування та торгівлі за адресою: 61051, м. Харків, вул. Клочківська, 333, ауд. 45.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського державного університету харчування та торгівлі за адресою: 61051, м. Харків, вул. Клочківська, 333.

Автореферат розісланий 27 січня 2014 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. Л. Савицька

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Функціонування торговельних підприємств в умовах конкурентного середовища характеризується розширенням масштабів діяльності, зростанням обсягів товарних ресурсів та посиленням конкуренції, що вимагає досконалої аргументації й обґрунтування управлінських рішень. Це, у свою чергу, вимагає переосмислення значущості інформаційного забезпечення, вдосконалення форм, методів первинного обліку та контролю товарних операцій у системі бухгалтерського обліку.

Ефективна організація первинного обліку є актуальним питанням, що потребує оперативного вирішення шляхом розробки його методичного інструментарію. Первинний облік як початковий етап облікового процесу генерує оперативну, достовірну інформацію та виступає інтегративною ланкою між господарською діяльністю і системою управління суб'єкта господарювання.

Незважаючи на те, що більшість облікових працівників задіяні в роботах, пов'язаних з опрацюванням даних з обліку товароруху та комплексної оцінки кінцевих результатів діяльності підприємства, стан первинного обліку характеризується недостатньою досконалістю інформаційного забезпечення і залишається проблемною і трудомісткою ділянкою облікової роботи. На кожному торговельному підприємстві щодня відбувається велика кількість операцій з товароруху і кожна з них знаходить первинне відображення в обліковому процесі. Разом з тим, практично відсутні науково обґрунтовані рекомендації щодо нормування праці облікових працівників з формування та обробки оперативної інформації про товарорух на підприємстві для всіх ланок управління.

Суттєвий внесок у науку, який став підґрунтям для системної концепції формування інформаційних ресурсів управління товарорухом, зробили вітчизняні вчені: З. Бандура, В. Бачинський, О. Брадул, Т. Бутинець, Ю. Верига, Н. Грабова, В. Горелкін, В. Євдокимов, А. Крутова, А. Пилипенко, Н. Рудецька, О. Сапоговська. В роботі також використано вагому спадщину вчених російської наукової школи з питань організації обліку та документування: С. Волкова, Н. Макарової, А. Маргуліса, В. Палія, В. Патрова, В. Подольського, Ю. Ратмірова, Я. Соколова.

Аналіз теорії та практики підприємств торгівлі свідчить про недостатні розробки організаційно-методичних аспектів первинного обліку, що звужує можливості інформаційного забезпечення товароруху, переобтяжує зайвою інформацією систему документообігу і знижує оперативність управлінських рішень. Вагомість та актуальність наведених проблем зумовили вибір теми дисертаційної роботи та окреслили коло питань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дисертаційного дослідження збігається з планами наукових досліджень кафедри бухгалтерського обліку Харківського національного економічного університету і кафедри бухгалтерського обліку та аудиту Харківського державного університету харчування та торгівлі за темами: «Розробка облікової політики, графіка документообігу та положення про відділ бухгалтерського обліку і посадових інструкцій працівників бухгалтерії» (номер державної реєстрації 0105U008593, реєстраційний номер ХНЕУ 30/05-06), зокрема

автором запропоновано шляхи удосконалення графіка первинного документообігу на підприємстві; «Удосконалення обліку витрат на підприємствах готельного господарства» (номер державної реєстрації 0113U007576, реєстраційний номер ХДУХТ 17-13Д), особистий внесок автора полягає в розробці рекомендацій із побудови організаційної структури підприємства, визначенні горизонтальних та вертикальних зв'язків його підрозділів з метою забезпечення управління оперативною інформацією про господарську діяльність підприємства; визначенні центрів відповідальності з формування інформаційного забезпечення про витрати підприємства.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретичне обґрунтування і розробка рекомендацій щодо вдосконалення організації та методики первинного обліку товарних операцій на основі подальшого розвитку процесу формування інформаційного забезпечення системи управління підприємствами торгівлі.

Реалізація поставленої мети дослідження зумовила визначення і вирішення наступних логічно пов'язаних завдань:

визначити особливості торгово-технологічних процесів товароруху підприємств торгівлі з урахуванням сучасного стану розвитку торгівлі;

проаналізувати методичні підходи документування товарних операцій залежно від структури підприємства і рівня деталізації інформації;

визначити етапи контролю первинного обліку товарних операцій;

дослідити організацію облікового процесу товарних операцій та розробити напрями вдосконалення документообігу товароруху;

визначити та обґрунтувати напрями вдосконалення первинного товароруху в торгівлі;

удосконалити методичний підхід до розрахунку норм праці зі створення та обробки первинних документів;

обґрунтувати методичний підхід до оцінки якості первинних документів;

визначити комплексний підхід до формування системи первинного обліку товарних операцій як основи інформаційної системи підприємства;

розробити рекомендації з удосконалення системи контролю та захисту інформаційного забезпечення товароруху.

Об'єктом дослідження є процес формування інформаційного забезпечення товароруху в системі первинного обліку.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та організаційних аспектів первинного обліку товарних операцій на підприємствах торгівлі.

Методи дослідження. В основу дисертаційного дослідження покладено діалектичний метод із системно-структурним підходом до вивчення практики формування інформаційного забезпечення товароруху в системі первинного обліку. Крім того, в процесі дослідження застосовувалися наступні методи: теоретичне узагальнення, аналіз, синтез та системний підхід – для розкриття змісту й уточнення понятійного апарату з питань формування системи первинного обліку як первинного джерела формування інформаційного забезпечення товароруху підприємств торгівлі; статистичний та кластерний

аналіз – для вивчення, порівняння, аналізу динаміки розвитку підприємств торгівлі за регіональним розподілом, товарними групами та обсягом товарообороту; моделювання інформаційних зв'язків – для розробки внутрішньої структури торгово-технологічних процесів підприємств торгівлі та моделі первинного документообігу об'єкта торгівлі; метод матричного моделювання – для побудови моделі формування інформаційного забезпечення за реквізитним складом; метод експертних оцінок та бальний метод – для визначення шкали оцінювання господарських зв'язків та щільності інформаційного обміну між структурними підрозділами торговельного підприємства; графоаналітичний метод дослідження потоків інформації – для побудови графіка первинного документообігу підприємства стаціонарної торгівлі; метод нормування – для розрахунку норм часу на складання первинних документів з товароруху за групами.

Інформаційну базу дослідження склали: законодавчі та нормативні акти, які регулюють торговельну діяльність; наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених; публікації в наукових та періодичних виданнях; матеріали науково-практичних конференцій; аналітичні дослідження та офіційні статистичні матеріали Державної служби статистики України про результати діяльності підприємств торгівлі; Інтернет-ресурси, а також результати власних спостережень та логічних викладень дисертанта.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні проблемних питань з удосконалення організації та методики первинного обліку товарних операцій підприємств торгівлі. На захист виносяться наступні положення і результати дослідження, що містять наступні елементи наукової новизни.

Удосконалено:

методичний підхід щодо оцінки якості та інформаційної ємності первинних документів на основі реквізитного складу з точки зору інформаційного навантаження, що дозволить удосконалити інформаційне забезпечення товароруху згідно з потребами управління до якісних характеристик інформації та оперативності її отримання;

процес формування інформаційного забезпечення товароруху відповідно до внутрішньої структури торгово-технологічних процесів підприємств торгівлі, який, на відміну від існуючих підходів, дозволив визначити центри формування інформаційного забезпечення товароруху, що сприятиме отриманню оперативної інформації в інформаційній системі підприємства;

модель формування інформаційного забезпечення за реквізитним складом, яка, на відміну від існуючих, дозволяє підвищити якість системи первинного обліку на стадії документування та виокремити інформаційні потоки, що використовуються різними ланками управління.

Набуло подальшого розвитку:

методичний підхід до нормування праці облікового персоналу, який, на відміну від існуючого, враховує реквізитний склад первинних документів за ступенем стабільності, що сприятиме оптимізації витрат на оплату праці, скороченню часу на створення та обробку оперативної інформації про товарорух

на підприємстві;

комплексний підхід до організації системи первинного обліку товарних операцій з урахуванням потреб управління, що забезпечує контроль формування та захисту інформаційного забезпечення, підвищує ефективність виконання торгово-технологічних процесів, забезпечує умови для стабільного й ефективного розвитку торговельного підприємства;

доповнення класифікації документообігу за видами інформаційного забезпечення, в якій виділено види документообігу за етапами створення та обробки облікової інформації, що на відміну від існуючих класифікаційних ознак, дозволяє впорядкувати рух первинних документів за стадіями створення, перевірки, обробки та передачі в зону зберігання;

процес документування товарних операцій та первісної обробки інформації, який дозволив адаптувати систему первинного обліку та управлінські вимоги до інформаційного забезпечення товароруху, та, на відміну від підходу, що застосовується до обробки первинної інформації, включає комбінування методик документування, організаційну структуру підприємства, ієрархічні схеми процесу товароруху.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що запропоновані науково-практичні розробки можуть бути використані обліковими працівниками з метою формування інформаційних ресурсів про товарорух, а також керівниками всіх ланок системи управління торговельним підприємством. Практичне використання запропонованого комплексного підходу до формування системи первинної облікової інформації дозволить підвищити оперативність та якість інформаційної системи й ефективність прийняття управлінських рішень.

Результати дослідження і пропозиції дисертанта впроваджені в практичну діяльність підприємств торгівлі м. Харкова, зокрема запропоновані методичні підходи: нормування праці облікових працівників на ТОВ «САВ-ДІСТРИБ'ЮШН», якому належить мережа магазинів «Фокстрот. Техніка для дому» (далі – ТП «Фокстрот») (довідка № 144/11 від 17.09.2013); до оцінки якості та інформаційної ємності первинних облікових документів на ТОВ «Нетком» (довідка № 35 від 12.09.2013) та алгоритм створення первинного облікового документу – на ТОВ «Сенс Консалтинг» (довідка № 18 від 16.09.2013).

Окремі положення дисертаційної роботи використано у навчальному процесі Харківського національного економічного університету (довідка №13/86-37-317 від 31.10.2013) під час викладання дисциплін «Бухгалтерський облік», «Фінансовий облік», «Навчальна бухгалтерія» в умовах комп'ютерного середовища «1С: бухгалтерія» за версією 8.2.

Особистий внесок здобувача в роботах, що виконані у співавторстві. Усі подані в дисертаційній роботі рекомендації, висновки і пропозиції щодо вдосконалення первинного обліку товарних операцій підприємств торгівлі розроблено автором особисто. Із наукових публікацій, що виконані у співавторстві, у дисертації використано лише положення та пропозиції, які є особистою науковою розробкою дисертанта.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і висновки, що викладені в дисертації, доповідалися й одержали схвалення на науково-

практичних конференціях: «Теоретико-методологічні та практичні аспекти розвитку економіки України» (м. Чортків, 2006 р.); «Інформаційні технології в обліку та аудиті. Аудит інформаційних технологій» (м. Харків, 2006 р.); «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства» (м. Львів, 2007 р.); «Проблеми та шляхи вдосконалення економічного механізму підприємницької діяльності в умовах глобалізації економіки» (м. Ужгород, 2007 р.); «Теоретична і прикладна економіка: задачі та перспективи» (м. Тернопіль, 2008 р.); «Економічна політика України в умовах євроінтеграції» (м. Кривий ріг, 2008 р.); «Антикризові аспекти регулювання економіки» (м. Харків, 2010 р.); «Розвиток України в умовах глобалізації» (м. Харків, 2011 р.); «Розвиток України очима молоді: соціальні, економічні та правові аспекти» (м. Харків, 2013 р.); «Научная дискуссия: вопросы экономики и управления» (г. Москва, 2013 г.); «Теорія і практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем» (м. Івано-Франківськ, 2013 р.); «Сучасні економічні системи: стан та перспективи» (м. Хмельницький, 2013 р.); «Менеджмент суб'єктів господарювання: проблеми та перспективи розвитку» (м. Житомир, 2013 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження висвітлено автором у 25 опублікованих наукових працях, із них: 6 – у наукових фахових виданнях України (автору належить 1,92 друк. арк.), 3 – у науко-метричних та зарубіжних виданнях економічного профілю (автору належить 0,98 друк. арк.), 15 тез доповідей на конференціях (автору належить 2,52 друк. арк.), участь у колективній монографії за напрямом дослідження (автору належить 1,5 друк. арк.).

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст викладено на 144 сторінках друкованого тексту. Робота містить 23 таблиці, 36 рисунків, 17 додатків загальним обсягом 82 сторінок. Список використаних джерел налічує 214 найменувань на 21 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, основні завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, їх апробацію.

У першому розділі «**Організаційно-методичні засади первинного обліку в системі управління підприємств торгівлі**» здійснено дослідження розвитку торгівлі та графічну кластеризацію регіонів, визначено особливості торгово-технологічних процесів підприємств торгівлі, розвинуто поняття «система первинного обліку» та визначено її елементи, обґрунтовано методичні підходи документування товарних операцій та досліджено теоретичні основи контролю первинного обліку в інформаційній системі підприємства.

У результаті дослідження особливостей розвитку торгівлі за адміністративно-територіальним розподілом, кількістю підприємств торгівлі, здійснено графічну кластеризацію регіонів та визначено чотири кластери суб'єктів господарювання, на розташування яких впливає ресурсний потенціал

регіону, наближення споживачів до товарної продукції та система транспортних зв'язків. Виникнення нових шляхів просування товарів до споживача обумовило поєднання класичних ознак, які були притаманні оптовій та роздрібній торгівлі. Запропоновано виокремити єдину ознаку – місце обслуговування покупця з виділенням об'єктів стаціонарної та нестаціонарної торгівлі.

Структура торгово-технологічного процесу, послідовність виконання різних операцій залежать від виду торговельного підприємства, методу продажу товарів, типу, розміру магазину. Враховуючи, що торгівля охоплює комплекс взаємопов'язаних торгових і технологічних операцій, запропоновано внутрішню структуру торгово-технологічного процесу для підприємств стаціонарної та нестаціонарної торгівлі та визначено центри з формування інформаційного забезпечення за етапами товароруху.

Вивчення існуючих концепцій щодо сутності та значення первинного обліку надає підставу стверджувати, що інформаційні та технічні потоки облікової інформації циркулюють за визначеними об'єктивними законами щодо відображення господарських подій. Первинний облік є початковою стадією облікового процесу, одночасно, становить самостійну систему, що потребує налагодженої організації. Набуло уточнення визначення дефініції «система первинного обліку», яку слід розглядати як єдину, повторювану у часі організовану систему процесу створення та реєстрації первинних документів, яка характеризує діяльність суб'єкта господарювання та дозволяє приймати управлінські рішення, що відповідають основній меті господарювання.

Сучасна інформаційна система бухгалтерського обліку характеризується зміною технології облікового процесу, а саме зведенням його до формування інформаційного забезпечення на стадії документування та подальшої обробки первинних облікових даних. Запропоновано дві підсистеми первинного обліку – документування та первісна обробка інформації. Документ і процес документування, при цьому, є елементами структури системи первинного обліку.

Систематизовано методики документування, які визначають фактори та рівень деталізації інформації про об'єкт документування. Запропоновано етапи документування та первісної обробки інформації, які включають: моніторинг форм первинних документів; документування відповідно до обраної методики; зворотний зв'язок; класифікацію документів; вибір методів аналітичної обробки та надання інформації для прийняття оперативних управлінських рішень. Розроблено алгоритм первісної обробки інформації, який дозволяє створювати інформаційне забезпечення управління товарними операціями залежно від мети документування. Комбінування методик документування при реєстрації торгово-технологічних процесів дозволило удосконалити процес документування товарних операцій та первісної обробки інформації, адаптувати систему первинного обліку і управлінські вимоги до інформаційного забезпечення товароруху.

Господарська діяльність знаходиться під постійним контролем, для посилення ефективності якого пропонується виокремити наступні етапи контролю створення інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень: контроль процесу здійснення операцій; контроль процесу вимірювання результатів; контроль процесу документального оформлення та контроль

прийняття оперативних управлінських рішень. Поглиблення сутності та змісту документального контролю товарних операцій дозволило виділити складові контролю інформаційного забезпечення: контроль процесу документування; контроль документообігу і контроль зберігання документу. Ефективність контролю за процесом створення інформаційного забезпечення товароруху залежить від організації системи первинного обліку та дотримання принципів документування. Систематизація прийомів документального контролю дозволила визначити внутрішню послідовність контрольних дій та критерії оцінки якості процесу документування в системі управління підприємств торгівлі.

У другому розділі **«Удосконалення первинного обліку товароруху підприємств торгівлі»** проаналізовано організацію первинного документообігу, досліджено реквізитний склад первинних документів з обліку товарних операцій, розроблено модель обліково-інформаційного забезпечення за реквізитним складом залежно від мети документування, запропоновано методичний підхід до розрахунку норм витрат часу на документування та обробку первинних облікових документів.

Первинні документи є основою інформаційного забезпечення, саме за результатами їх обробки створюються облікові реєстри та звітні форми. Циркуляція потоків інформації з обліку товарних операцій створює найважливіший об'єкт організації обліку – документообіг товароруху, який пропонується класифікувати за видами інформаційного забезпечення, і виділити документообіг: первинний, облікових реєстрів та звітних форм, що дозволяє визначити місце первинного обліку в процесі формування інформаційної системи підприємства.

Дослідження організаційної структури торговельних підприємств свідчить, що кожне підприємство має розгалужену мережу внутрішніх зв'язків та маршрутів інформаційних потоків з управління товарними запасами між структурними підрозділами. З метою задоволення інформаційних потреб структурних підрозділів, які задіяні в процесі товароруху, розроблено модель первинного документообігу товароруху за центрами відповідальності зі створення інформаційного забезпечення товароруху, яка враховує вид товарних операцій, організаційну структуру підприємства та перелік форм первинного обліку товароруху, що дозволяє упорядкувати рух первинних документів за стадіями створення, перевірки, обробки та передачі в зону зберігання. Це дало можливість скласти графік первинного документообігу за етапами документування відповідно до раціональної організації руху носіїв облікової інформації.

Якість інформаційного забезпечення значною мірою залежить від реквізитного складу первинного облікового документу. Дослідивши регламентовану класифікацію реквізитів встановлено, що найбільш важливою класифікаційною ознакою є ступінь стабільності, відповідно до якої реквізити первинних документів класифікуються як: умовно-постійні обов'язкові; умовно-постійні додаткові; умовно-змінні обов'язкові; умовно-змінні додаткові. Кожен вид реквізитів має різне інформаційне навантаження при формуванні інформаційного забезпечення управління товарними операціями.

Запропоновано модель формування інформаційного забезпечення за реквізитним складом, яка дозволяє підвищити якість первинної облікової інформації та спрямувати інформаційні потоки до оперативного рівня управління.

Пріоритетними напрямками вдосконалення первинного обліку є оптимізація реквізитного складу, мінімізація витрат часу на оформлення та обробку первинного документу. Розроблений згідно з принципом формалізму алгоритм створення первинного облікового документу дозволяє скомпонувати достатню кількість оперативної інформації про господарську подію на інформаційному макеті.

На рівень навантаження облікових працівників, які залучені до процесу документування, впливає система первинного обліку, отже питання нормування праці з формування інформаційного забезпечення товароруху потребують вирішення. Розроблено методичний підхід до нормування праці облікового персоналу на складання первинних документів. На рис. 1 наведено порівняльну характеристику норм витрат часу на створення первинних облікових документів з товароруху за чинними міжгалузевими нормативами та нормативами, розрахованими за запропонованою методикою нормування праці облікового персоналу з формування та обробки первинних документів на торговельних підприємствах.

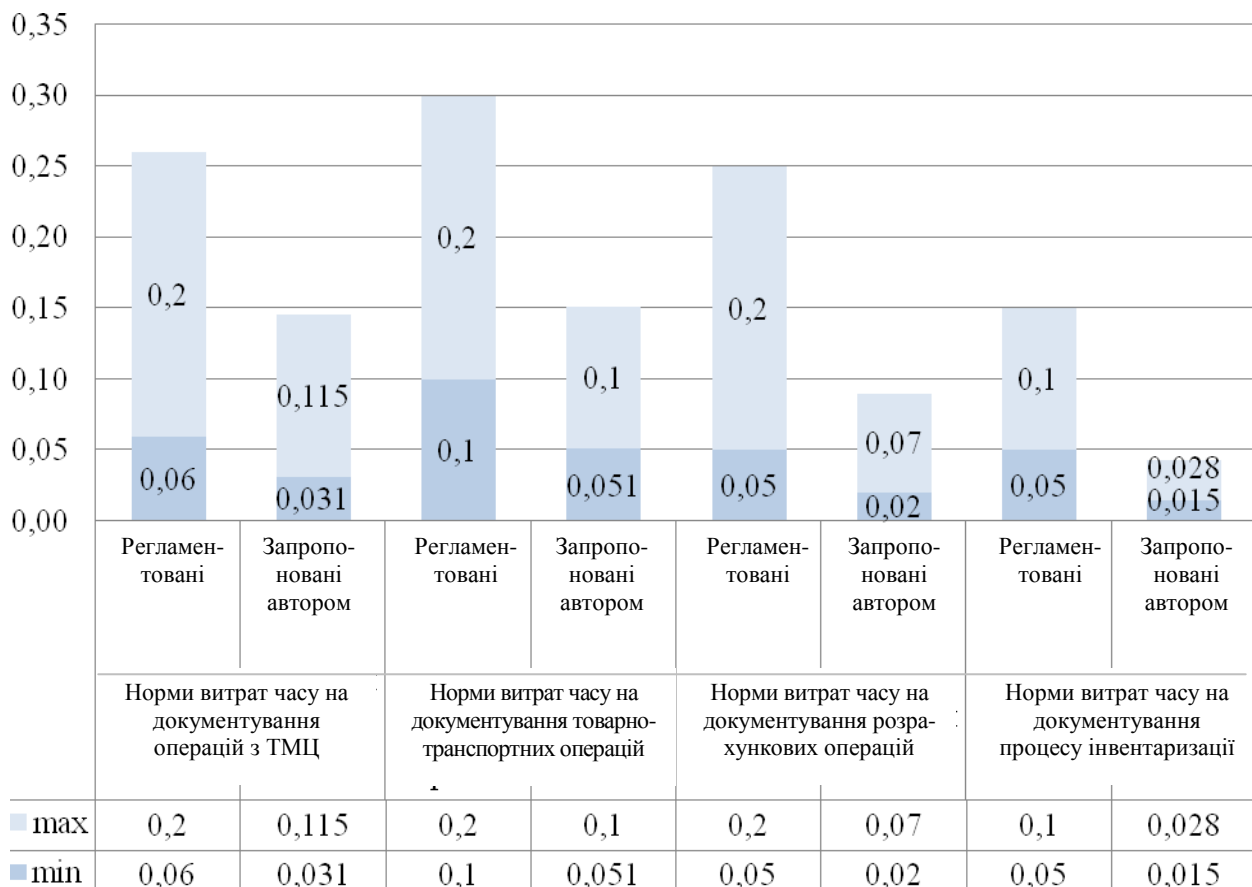

Рис. 1. Порівняльна діаграма норм витрат часу на документування товароруху за регламентованими нормами та авторськими розрахунками

Зменшення норм витрат часу на складання первинних облікових документів з товароруху сприятиме підвищенню продуктивності праці облікового персоналу торговельного підприємства, тобто суттєво зміниться структура робочого часу, що призведе до збільшення основного часу на документування товарних операцій та зменшення витрат часу на додаткові операції. Зміна норм праці облікового персоналу торговельного підприємства, з одного боку, може вплинути на скорочення персоналу, а отже – економію фонду оплати праці, з іншого – підвищити продуктивність праці та швидкість обробки облікових документів і, як результат – висока оперативність формування інформаційного забезпечення управління товарорухом на підприємстві.

У третьому розділі «**Формування інформаційної моделі обліку та контролю товарних операцій**» запропоновано методичний підхід до оцінки якості первинних документів, комплексний підхід до формування системи первинного обліку товарних операцій з урахуванням потреб управління та методичні аспекти контролю інформаційного забезпечення товароруху.

На основі бальної шкали оцінки реквізитів за ступенем стабільності запропоновано методика оцінки якості первинних документів за реквізитним складом, що дозволило визначати оптимальний ступінь деталізації інформаційного забезпечення товароруху відповідно до методик документування. Аналіз реквізитного складу первинних облікових документів став підґрунтям розрахунку оцінки якості первинного облікового документу, яка базується на показниках бальних вагових коефіцієнтів обов'язкових та додаткових реквізитів зважених на їх кількість відповідно до розробленої моделі формування інформаційного забезпечення.

$$\text{ЯПОД} = 4 \times \sum \text{УЗОР} + 3 \times \sum \text{УПОР} + 2 \times \sum \text{УЗДР} + 1 \times \sum \text{УПДР}, \quad (1)$$

де ЯПОД – якість первинного облікового документу;

УЗОР – умовно-змінний обов'язковий реквізит;

УПОР – умовно-постійний обов'язковий реквізит;

УЗДР – умовно-змінний додатковий реквізит;

УПДР умовно-постійний додатковий реквізит.

Визначення функціональної залежності якості та обсягу інформаційного забезпечення товароруху дозволило розрахувати оптимальну інформаційну ємність системи первинного обліку торговельних підприємств. Дослідженням доведено, що інформаційна ємність первинного облікового документу це реальна інформація, що вкладена у визначений фізичний обсяг. В свою чергу, під якістю первинного облікового документу слід розглядати кількість потрібної (обов'язкової та додаткової) інформації про господарський процес за рівнем значущості. Оцінка інформаційної ємності за запропонованою методикою сприяє зменшенню фізичного обсягу первинного документу та підвищенню його інформаційної якості.

Зв'язок між управлінським рішенням і комунікацією учасників торгово-технологічного процесу полягає в побудові інформаційних каналів, оптимізації продуктивності праці облікового персоналу й уникненні дублювання облікової

інформації. На основі отриманих наукових результатів запропоновано комплексний підхід до формування системи первинного обліку товарних операцій з урахуванням потреб управління в інформації про товарорух на підприємстві, який включає в себе визначені фактори формування внутрішнього інформаційного середовища підприємства, дозволяє оптимізувати інформаційну систему підприємства, скорочує час підготовки та реалізації управлінських рішень, підвищує ефективність виконання торгово-технологічних процесів, збільшує конкурентоспроможність торговельного підприємства і забезпечує умови для стабільного й ефективного розвитку (рис. 2).

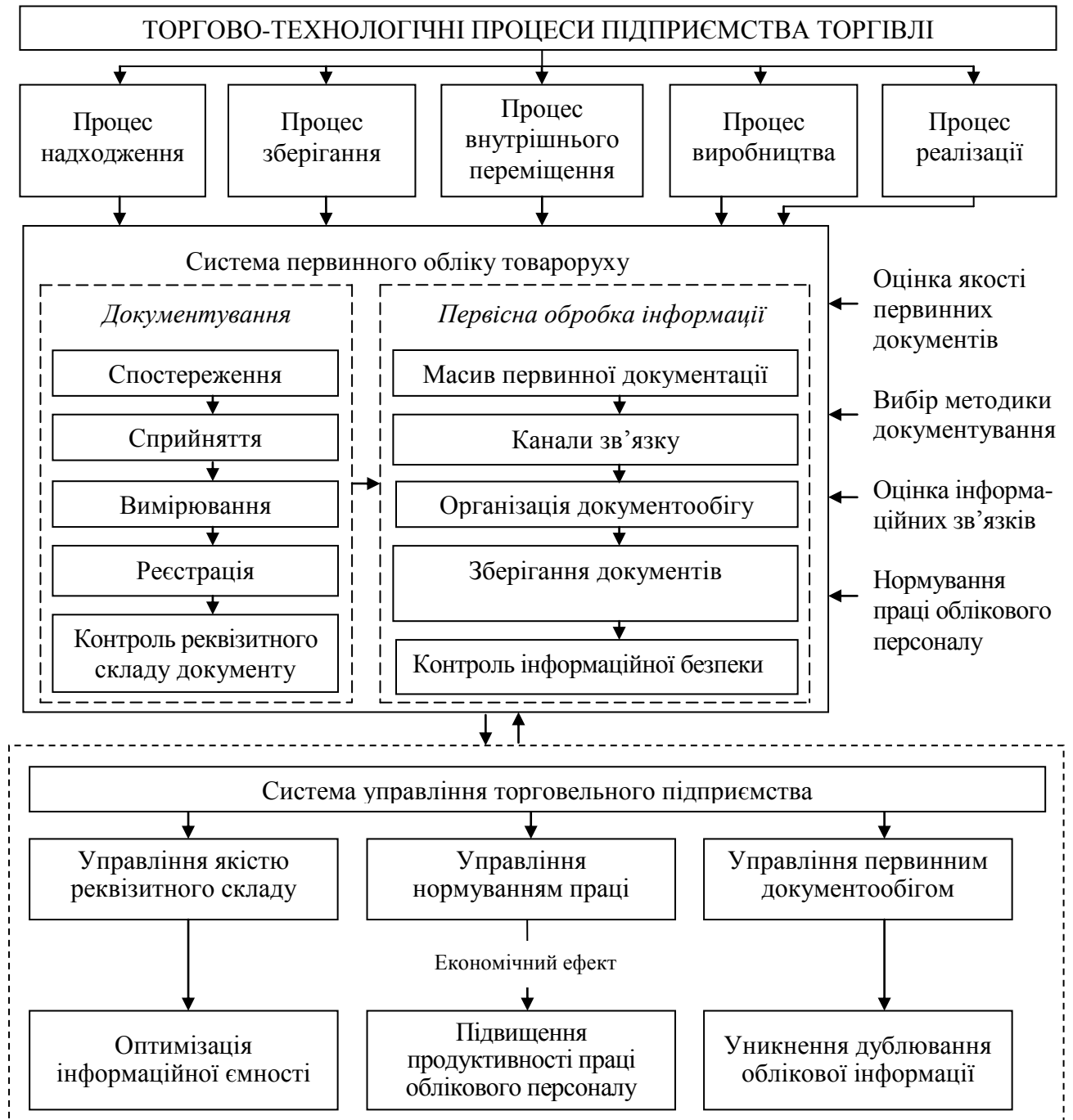

Рис. 2. Система первинного обліку товарних операцій з урахуванням потреб управління

Запропонований науково-методичний інструментарій пройшов апробацію та дозволяє побудувати систему первинного документообігу товарних операцій, яка сприяє швидкості руху інформації каналами зв'язку між структурними підрозділами, що залучені до торгово-технологічного процесу, та визначити кількість облікового персоналу через нормування праці на підприємствах торгівлі.

Дослідженням доведено, що важливою складовою системи первинного обліку товарних операцій є контур внутрішнього контролю, який включає два блоки: контроль реквізитного складу та контроль інформаційної безпеки торговельного підприємства. Рекомендовано здійснювати контроль та захист інформаційного забезпечення за напрямками: програмно-апаратний, інженерно-технічний та конфіденційного діловодства. Розроблено посадові інструкції працівників служби контролю та захисту інформації і визначено їх відповідальність. Включення запропонованих контрольних дій до процедур первинного обліку дозволить підприємствам торгівлі набути конкурентних переваг та захистити інформаційні ресурси первинного обліку від внутрішніх та зовнішніх загроз.

ВИСНОВКИ

Результатом дисертаційного дослідження є теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що полягає в обґрунтуванні і розробці теоретичних, науково-методичних і практичних рекомендацій щодо вдосконалення первинного обліку товарних операцій в інформаційній системі підприємства.

На основі проведеного дослідження сформульовано наступні висновки та пропозиції.

1. На основі адміністративно-територіального розподілу підприємств торгівлі здійснено кластеризацію регіонів України за кількістю суб'єктів господарювання. Доведено, що торгівля є однією з найбільш динамічно розвинених галузей, про що свідчить стале зростання обсягів товарообороту підприємств оптової та роздрібної торгівлі. Через посилення посередницької функції та розширення каналів збуту товарів у торгівлі відбулося поєднання класичних ознак, які раніше виокремлювали роздрібну та оптову торгівлю. Відповідно до виокремленої ознаки «місце обслуговування покупця» сформовано внутрішню структуру торгово-технологічних процесів для торговельних підприємств, які визначили центри формування інформаційного забезпечення за етапами товароруку: постачання, зберігання, внутрішнього переміщення, виробництва (допоміжний процес, що притаманний сучасним підприємствам торгівлі) та реалізації.

2. Аналіз тлумачень дефініції «система первинного обліку», концепцій сутності та значення первинного обліку в обліковій системі суб'єктів господарювання сприяв визначенню місця процесу документування в системі первинного обліку. Дослідження структури торгово-технологічних процесів, їх факторів та об'єктів документування дозволило систематизувати методики

документування та визначити рівень деталізації інформації про товарорух для оперативного управління. Запропоновано етапи процесу документування товарних операцій та первісної обробки інформації, які враховано в алгоритмі створення інформаційного забезпечення. Це дозволило адаптувати систему первинного обліку та управлінські вимоги до інформаційного забезпечення товароруху.

3. Контроль товароруху здійснюється під час виконання товарних операцій та їх реєстрації у кількісній та якісній формі. Запропоновано залежно від виду інформаційного забезпечення та контрольних процедур здійснювати фактичний та документальний контроль товароруху. Під фактичним контролем слід розуміти контрольні процедури товароруху, а під документальним контролем – контроль інформаційного забезпечення товароруху, який поєднує контроль процесу документування, документообігу та зберігання. Це дозволило визначити наступні етапи контролю створення інформаційного забезпечення товароруху підприємств торгівлі відповідно до складових процесу документування: контроль процесу здійснення операції; контроль процесу вимірювання результатів; контроль процесу документального оформлення та контроль прийняття оперативних управлінських рішень.

4. Доповнено класифікацію документообігу новою класифікаційною ознакою «за видами інформаційного забезпечення», яка виділяє: первинний документообіг, документообіг облікових реєстрів і документообіг звітних форм. Це дозволило вдосконалити організацію облікового процесу товарних операцій через розробку графіка первинного документообігу, який включає: перелік форм первинних документів та структурних підрозділів, що беруть участь у господарських процесах; кількість екземплярів документів з товароруху; кількість структурних підрозділів, що беруть участь у його обробці; мінімальний час обробки, необхідний для виконання роботи з документом.

5. За результатами дослідження реквізитного складу доведено, що первинні документи відповідно до Українського класифікатора управлінських документів переобтяжені реквізитами та не повною мірою відповідають принципам достовірності, доказовості та повноти. З метою вдосконалення первинного обліку товароруху запропоновано класифікувати реквізити первинних облікових документів за ступенем стабільності на: умовно-змінні обов'язкові; умовно-постійні обов'язкові; умовно-постійні додаткові й умовно-змінні додаткові. Це надало можливість побудувати модель формування інформаційного забезпечення товароруху, яка дозволяє підвищити якість системи первинного обліку на стадії документування та виокремити інформаційні потоки, що використовуються різними ланками управління. З метою посилення контрольних та аналітичних властивостей документів, а також підвищення їх інформативності, запропоновано алгоритм розробки форми первинного облікового документу, який складається з процесу вибору реквізитного складу, визначення фізичного обсягу бланку, компонування та конструювання інформаційного макету. Це дозволяє встановити послідовність складання первинного документу, мінімізувати витрати часу на його створення та розробку.

6. Згідно із запропонованим методичним підходом факторного нормування праці оцінено трудовитрати облікового персоналу, що задіяний у процесі документування товароруху. За результатами розрахунків встановлено, що інформаційні технології привели до скорочення витрат часу на створення первинних документів. На підставі розробленої методики розраховано нові норми часу на створення та обробку первинних документів з обліку товароруху, які встановлюються на окрему операцію, процес документування, комплекс робіт. Запропонований методичний підхід нормування праці є винятковим при розрахунку трудовитрат облікових працівників, професійна діяльність яких пов'язана з використанням сучасних інформаційних технологій.

7. Дослідженням змісту реквізитів первинних облікових документів та їх інформаційного навантаження доведено, що кожний вид реквізитів, відповідно до їх класифікації за ступенем стабільності, має різне значення. За умов відсутності загальноприйнятої методики оцінки якості інформаційного забезпечення, запропоновано в її основу покласти реквізитний склад з точки зору інформаційного навантаження. Це дозволяє вдосконалити інформаційну систему торговельного підприємства відповідно до потреб управління. На основі визначення залежності фізичного обсягу та якості первинних документів побудовано графік функціональної залежності цих показників та розраховано показник інформаційної ємності, який визначає реальну кількість інформації вкладену у визначений фізичний обсяг.

8. Доведено, що інформаційна система торговельного підприємства в умовах використання інформаційних технологій складається з двох підсистем: база даних (первинні облікові документи) та база знань (облікові регістри та звітність). Від документування бази даних та своєчасного формування бази знань залежить оперативність та ефективність управлінських рішень. Запропоновано комплексний підхід до формування системи первинного обліку товарних операцій як основи формування інформаційної системи торговельного підприємства, що дозволяє визначити інформаційну ємність документів, підвищити продуктивність праці облікового персоналу, уникнути дублювання облікової інформації.

9. Дослідженням доведено, що система контролю інформації на торговельних підприємствах будується за оперативним, тактичним та стратегічним рівнями управління і складається з інформаційних масивів різного ступеня автономності та захищеності. Визначено контур контролю та інформаційного захисту процесу первинного обліку товароруху в інформаційній системі торговельного підприємства. Контроль інформаційного забезпечення товароруху на рівні оперативного управління забезпечується внутрішнім контролем формування інформаційних ресурсів, на рівні стратегічного управління – контролем інформаційної безпеки. Це дозволяє створити захисну оболонку інформаційного забезпечення підприємств торгівлі від зовнішнього та внутрішнього втручання в інформаційну систему підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Волошан І. Г. Формування системи первинних облікових документів і фінансової звітності в сучасних умовах господарювання / І. Г. Волошан, В. О. Андрієнко // Розвиток теоретико-методологічних засад обліку, аналізу, контролю і аудиту : монографія [під заг. ред. д.е.н., проф. А. А. Пилипенка та к.е.н., проф. Г. Ф. Азаренкова]. – Х : ФОП Александрова К. М.; ВД «ІНЖЕК», 2012. – С. 203 – 219. (Особистий внесок здобувача полягає у дослідженні формування системи первинних облікових документів).

Статті в наукових фахових виданнях України:

2. Волошан І. Г. Інформаційні властивості первинного облікового документу / І. Г. Волошан // Науковий вісник ПУСКУ. Серія: Економічні науки. – 2007. – № 1(21). – С. 121 – 124.

3. Волошан І. Г. Система первинної облікової інформації як складова системи менеджменту підприємства / І. Г. Волошан // Вісник національного університету «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: зб. наук. пр. – Львів : Львівська політехніка, 2007. – № 576. – С. 47 – 51.

4. Тютюнник П. С. Формування потоків облікової інформації в системі управління підприємством / П. С. Тютюнник, І. Г. Волошан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2007. – Спецвип. 22. – Ч. 2. – С. 129 – 133. (Особистий внесок здобувача полягає у визначенні інформаційних потоків на підприємстві, їх структури, методик аналізу інформаційного забезпечення та формування аналітичних моделей потоків інформації).

5. Тютюнник П. С. Документообіг – важливий фактор формування вчасного надходження та використання облікової інформації / П. С. Тютюнник, І. Г. Волошан // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. – 2008. – № 3 (15). – С. 117 – 119. (Особистий внесок здобувача полягає у дослідженні структури документообігу за формами первинних документів, їх кількістю, структурними підрозділами підприємства та виявлення основних властивостей притаманних йому).

6. Волошан І. Г. Організація первинного документообігу товарних операцій в торгівлі / І. Г. Волошан // Інноваційна економіка. – 2013. – № 5(43). – С. 297 – 300.

Статті в науко-метричних виданнях України та зарубіжних виданнях:

7. Тютюнник П. С. Первичные учетные документы – залог информационного обеспечения системы бухгалтерского учета / П. С. Тютюнник, И. Г. Волошан // БІЗНЕС-ІНФОРМ. – 2011. – № 2 (395). – Т. 2. – С. 84 – 86. (Особистий внесок здобувача – аналіз структури та складу первинних облікових документів за реквізитами з метою формування обліково-інформаційного забезпечення системи бухгалтерського обліку та управління підприємством).

8. Волошан І. Г. Особливості торговельно-технологічних процесів товароруху підприємств торгівлі / І. Г. Волошан // Економіка розвитку. – 2013.

– № 3(67). – С. 90 – 92.

9. Волошан И. Г. Усовершенствование реквизитного состава учетно-информационного обеспечения товарных операций / И. Г. Волошан // Проблемы современной науки. – Ставрополь : Логос, 2013. – Вып. 8. – Ч. 1. – С. 133 – 139.

Праці апробаційного характеру:

10. Волошан І. Г. Первинна облікова інформація в системі управління підприємствами різних форм власності / І. Г. Волошан : тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. [«Теоретико-методологічні та практичні аспекти розвитку економіки України»], (Чортків, 23 – 24 лист. 2006 р.). – Тернопіль : Терно-граф, 2006. – С. 75 – 77.

11. Волошан І. Г. Інформаційні системи підприємств в умовах комп'ютеризації бухгалтерського обліку / І. Г. Волошан : збірн. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. [«Інформаційні технології в обліку та аудиті. Аудит інформаційних технологій»], (Харків, 24 – 25 лист. 2006 р.) – Х. : ВД «Фактор», 2006. – С. 192 – 199.

12. Волошан І. Г. Оптимізація первинної облікової інформації в нових умовах господарювання / І. Г. Волошан : збірн. тез доповідей V ювіл. Міжнар. наук.-практ. конф. мол. уч. [«Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації»], (Тернопіль, 21 – 23 лют. 2008 р.). – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – Т. 2. – С. 405 – 407.

13. Волошан І. Г. Первинна облікова інформація – інформаційно-документальна основа системи обліку та управління / І. Г. Волошан : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. [«Економічна політика України в умовах євроінтеграції»], (Кривий Ріг, 18 – 19 вер. 2008 р.). – Кривий Ріг : Криворізький економічний інститут ДВНЗ КНЕУ ім. В. Гетьмана, ТОВ «Друкарня Октапринт», 2008. – С. 198 – 200.

14. Волошан І. Г. Систематизація первинної облікової інформації – головний фактор, що визначає її цінність в умовах сьогодення / І. Г. Волошан : збірн. матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конф. мол. вчен. [«Теоретична і прикладна економіка: задачі та перспективи»], (Тернопіль, 16 – 17 жовт. 2008 р.) – Тернопіль : Терно-граф, 2008. – С. 167 – 169.

15. Тютюнник П. С. Вдосконалення облікової інформації на стадії її створення / П. С. Тютюнник, І. Г. Волошан : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. студ. та мол. вчених [«Розвиток соціально-економічних відносин в умовах глобалізації та сталого економічного зростання»], (Хмельницький, 23 – 24 жовт. 2008 р.). – Хмельницький : «Кросс», 2008. – Т. 3. – С. 114 – 116. (Особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні напрямків вдосконалення облікової інформації на стадії створення первинних документів).

16. Волошан І. Г. Система первинного обліку господарської діяльності підприємства: семантичний аналіз визначення / І. Г. Волошан : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжн. участю молодих вчених та студентів [«Розвиток України в умовах глобалізації»], (Харків, 18 бер. 2011 р.). // Управління розвитком. – 2011. – № 5 (102). – С. 171 – 172.

17. Волошан І. Г. Господарські процеси в торгівлі: сутність та

класифікація / І. Г. Волошан : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. мол. вчених та студ. [«Розвиток України очима молоді: соціальні, економічні та правові аспекти»], (Харків, 18 квіт. 2013 р.) – Х. : ВБ «Фактор», 2013. – С. 730 – 736.

18. Волошан І. Г. Класифікація документооборота підприємства по видам учетно-інформаційного забезпечення / І. Г. Волошан // «Научная дискуссия: вопросы экономики и управления»: материалы XIII межд. заочн. научно-практич. конф-и (8 мая 2013) – Москва : «Международный центр науки и образования», 2013. – С. 122 – 126.

19. Тарасова Т. О. Вдосконалення первинного обліку процесу товароруху / Т. О. Тарасова, І. Г. Волошан : зб. матеріалів Міжн. наук.-практ. Інтернет-конф. [«Інституційні засади функціонування економіки в умовах трансформації»], (Дніпропетровськ, 14 – 15 трав. 2013 р.) – Дніпропетровськ : «Герда», 2013. – С. 181 – 183. (Особистий внесок здобувача – алгоритм розробки форм первинних облікових документів з урахуванням мінімізації витрат часу на їх створення та обробку).

20. Волошан І. Г. Особливості контролю первинного обліку товарних операцій / І. Г. Волошан : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. [«Теорія і практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем»], (Івано-Франківськ, 15 – 17 трав. 2013 р.) – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2013. – С. 191 – 193.

21. Волошан І. Г. Методичне забезпечення нормування праці з обліку товарних операцій / І. Г. Волошан : зб. матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конф. [«Менеджмент суб'єктів господарювання : проблеми та перспективи розвитку»], (Житомир, 20 – 21 черв. 2013 р.). – Житомир : ЖДТУ, 2013. – С. 163 – 166.

22. Тарасова Т. О. Шляхи вдосконалення нормування праці обліковців / Т. О. Тарасова, І. Г. Волошан : зб. матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конф. [«Менеджмент суб'єктів господарювання: проблеми та перспективи розвитку»], (Житомир, 20 – 21 черв. 2013 р.). – Житомир : ЖДТУ, 2013. – С. 145 – 147. (Особистий внесок здобувача полягає у розробці схеми нормованого часу роботи обліково-аналітичного персоналу в умовах комп'ютеризації зі створення обліково-інформаційного забезпечення господарської діяльності торговельних підприємств).

23. Волошан І. Г. Особливості контролю інформаційного забезпечення товароруху / І. Г. Волошан : матеріали XXIX Міжнар. наук.-практ. конф. [«Глобальні проблеми та світовий економічний розвиток»], (Львів, 6 – 7 вер. 2013 р.). – Львів : ЛЕФ, 2013. – С. 105 – 108.

24. Волошан І. Г. Методичний підхід до формування системи первинного обліку товарних операцій / І. Г. Волошан : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [«Економіка і управління: теорія та практика»]: (12 – 13 вер. 2013 р.). – Дніпропетровськ : «Герда», 2013. – С. 161 – 165.

25. Волошан І. Г. Оцінка якості та інформаційної ємності первинних облікових документів / І. Г. Волошан : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. [«Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики»], (Одеса, 26 – 27 вер. 2013). – Одеса : Атлант, 2013. – С. 143 – 145.

АНОТАЦІЯ

Волошан І. Г. Первинний облік товарних операцій в інформаційній системі підприємства. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). – Харківський державний університет харчування та торгівлі МОН України, Харків, 2014.

Дисертацію присвячено дослідженню теоретичних, організаційних, методичних та практичних аспектів первинного обліку товарних операцій в інформаційній системі підприємства. Досліджено сучасний стан розвитку торгівлі та здійснено графічну кластеризацію регіонів України. Визначено внутрішню структуру торгово-технологічних процесів товароруку підприємств торгівлі. Проаналізовано методичні підходи документування товарних операцій залежно від структури підприємства та рівня деталізації інформації. Визначено та обґрунтовано напрями вдосконалення первинного обліку товароруку. Вдосконалено методичні засади нормування праці облікових працівників зі створення та обробки облікової інформації. Запропоновано методичний підхід щодо оцінки якості первинних документів за реквізитним складом. Розроблено комплексний підхід до формування системи первинного обліку товарних операцій з урахуванням потреб управління. Систематизовано методичні аспекти контролю інформаційного забезпечення товароруку підприємств торгівлі.

Ключові слова: первинний облік, товарні операції, інформаційна система, документування, реквізити документів, нормування праці облікового персоналу.

АННОТАЦИЯ

Волошан И. Г. Первичный учет товарных операций в информационной системе предприятия. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Харьковский государственный университет питания и торговли МОН Украины, Харьков, 2014.

Диссертация посвящена исследованию теоретических, организационных, методических и практических проблем первичного учета товарных операций в информационной системе с целью формирования качественного информационного обеспечения системы управления предприятия торговли.

В первом разделе диссертационной работы исследовано развитие торговли по административно-территориальному делению и определены четыре кластера субъектов хозяйствования, на расположение которых влияет ресурсный потенциал, близость потребителей к торговому объекту и система транспортных связей. Рассмотрена хозяйственная деятельность предприятий оптовой и розничной торговли и предложено выделить единый классификационный признак – место обслуживания покупателя с выделением объектов стационарной торговли и объекта торговли по месту обслуживания

покупателя. Разработана внутренняя структура торгово-технологического процесса для предприятий стационарной и нестационарной торговли и определены центры ответственности по формированию информационного обеспечения товародвижения. Обосновано, что система первичного учета состоит из двух подсистем: документирование и первичная обработка информации. Проанализированы методические подходы документирования товарных операций и предложен алгоритм первичной обработки информации, позволяющий создавать информационное обеспечение управления товарными операциями. Определены критерии оценки и контроля качества процесса документирования товарных операций и подсистемы первичного учета путем выделения этапов контроля создания информационного обеспечения и систематизации приемов документального контроля.

Во втором разделе на основе системного и функционального подходов предложено классифицировать документооборот по видам информационного обеспечения, выделить: первичный документооборот, документооборот учетных регистров, документооборот отчетных форм. С целью удовлетворения информационных потребностей всех структурных подразделений, систематизации информации о товародвижении предложена модель управления документооборотом первичных форм с учетом структуры торгово-технологического процесса, организационной структуры предприятия и форм первичных документов. Определены центры ответственности по созданию информационного обеспечения товародвижения и теснота их связи. Предложена модель формирования информационного обеспечения управления товарными операциями в зависимости от цели документирования, которая позволяет повысить качество учетной информации. Разработан алгоритм создания первичного учетного документа, что позволило скомпоновать достаточное количество оперативной информации на информационном макете. Разработаны методические рекомендации расчета норм затрат времени на составление первичных учетных документов в зависимости от их реквизитного состава.

В третьем разделе предложен методический подход оценки качества первичных документов по реквизитному составу, который позволяет определять оптимальную степень детализации информационного обеспечения товародвижения в соответствии с методиками документирования. Разработана формула оценки качества первичного учетного документа, определена функциональная зависимость качества и объема информационного обеспечения товародвижения, рассчитана оптимальная информационная емкость системы первичного учета торговых предприятий. Предложен комплексный подход формирования системы первичного учета товарных операций с учетом потребностей управления в информации о товародвижении, который позволяет оптимизировать информационную систему предприятия, определить информационную емкость документов, повысить производительность труда учетного персонала, избежать дублирования информации, обеспечить контроль формирования системы первичного учета и обеспечивает условия для стабильного и эффективного развития предприятия. Систематизированы методические аспекты контроля учетно-информационного обеспечения

товародвижения путем построения контура внутреннего контроля и контроля информационной безопасности торгового предприятия. Это позволило создать защитную оболочку информационного обеспечения предприятия торговли от внутреннего и внешнего вмешательства в информационную систему предприятия.

Ключевые слова: первичный учет, товарные операции, информационная система, документирование, реквизиты документов, нормирование труда учетного персонала.

ANNOTATION

Voloshan I. G. Primary accounting of commodity operations in enterprise information system. – Manuscript.

The thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy in Economics on specialty 08.00.09 – Accountancy, analysis and audit (by kinds of economic activity). – Kharkov State University of Food Technology and Trade, Ministry of education and science of Ukraine, Kharkiv, 2014.

The thesis is devoted to organization-methodic aspects of primary accounting problems of commodity transactions in enterprise information system. The modern state of trade is investigated and the graphic clustering of Ukrainian regions is formed. The inner structure of trade-technological processes of commodity transactions was defined for trade enterprises. Methodical approaches to commodity operations documenting were offered on the basis of enterprise structure and level of information detailing. The ways of improvement of commodity transactions primary accounting were defined and grounded. Methodic fundamentals of accountants labor norming were amended in part of accounting information forming and processing. Methodic approach of primary documents quality estimation according to requisites components is proposed. Comprehensive approach to primary accounting system was formed taking into account needs of management. There were classified the controlling methodic aspects of accounting information supply of commodity transactions of trade enterprises.

Key words: primary accounting, commodity operations, information system, documenting, requisites of documents, accountants labor norming.

Підп. до друку 25.01.2014 р. Формат 60 х 90/16. Папір офсетний Друк офс.
Обл. – вид. арк. 1,0 Умов. друк. арк. 1,3. Тираж 100 прим. Зам. № 000

ТОВ «Видавництво «Форт»

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців

ДК №333 від 09.02.2001р.

61023, м. Харків, а/с 10325. Тел. (057)714-09-08
